

**16 EYLÜL 2026 TARİHİNDE
DANIŞTAY'DA GÖRÜLEN AKBELEN'DEKİ 679
PARSELİN ACELE KAMULAŞTIRILMASINA İLİŞKİN
İPTAL DAVASININ DURUŞMASINA
TARIM ORKAM- SEN OLARAK SUNDUĞUMUZ
UZMAN RAPORUMUZ**

DAVA KONUSU, İNCELEMENİN KAPSAMI VE KAMU YARARI YAKLAŞIMI

Dava, Muğla ili Milas ilçesinde bulunan 679 adet parselin linyit madenciliği amacıyla acele kamulaştırılmasına ilişkin 09.01.2026 tarihli ve 10848 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın iptali istemiyle açılmıştır.

Acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesi için gerekli acelelik koşullarının hukuki değerlendirilmesi bu çalışmanın kapsamı dışındadır. **Ziraat mühendisliği açısından yapılan bu değerlendirmede**, kamulaştırma ve acele kamulaştırma işlemlerinin temelinde ileri sürülen **kamu yararının**, tarımsal ve doğal değerler yönünden yeterli ve bütüncül biçimde ortaya konulup konulmadığı incelenmektedir.

Kamu yararının değerlendirilmesinde, gerçekleştirilecek faaliyetten ne elde edileceğinin ortaya konulması kadar, bunun karşılığında **neyin kaybedileceğinin de bilinmesi gerekir**. Madencilik faaliyetinin ekonomik değeri, enerji üretimine katkısı ve diğer yararları ilgili uzmanlık alanlarınca ortaya konulabilir. Ziraat mühendisliği açısından değerlendirilmesi gereken ise bunun karşılığında üretimden çıkarılacak tarım toprakları, zeytinlikler, tarımsal üretim kapasitesi, doğal varlıklar ve bunlara bağlı kırsal üretim ve geçim ilişkileridir.

Bu değerlendirmede temel olarak şu soruya cevap aranmaktadır:

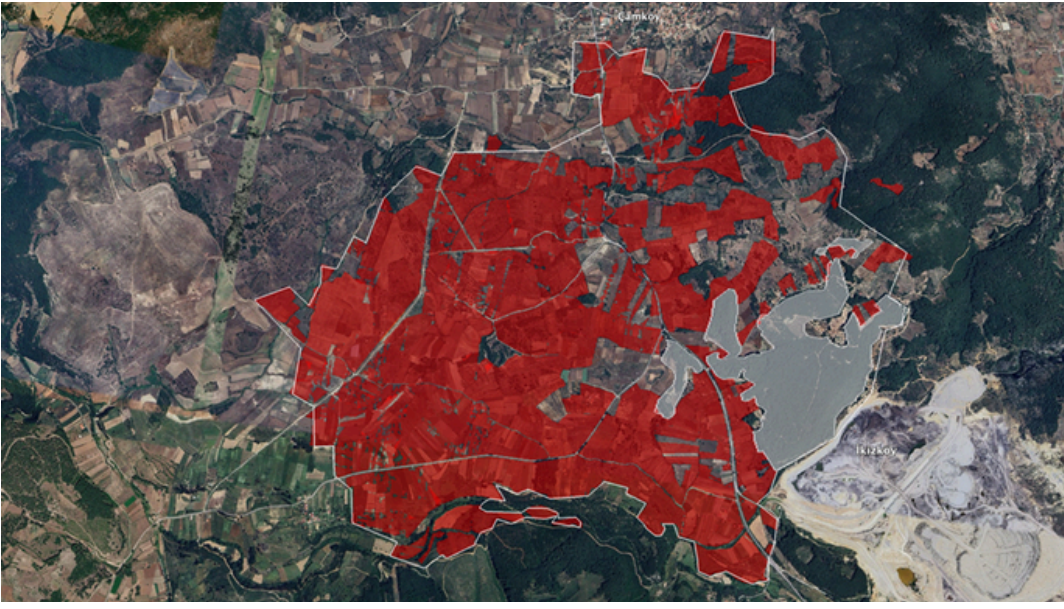
Dava konusu 679 parselin madencilik faaliyetine tahsisinden elde edilmesi beklenen yararlar karşısında, vazgeçilecek tarımsal ve doğal değerler yeterince ortaya konulmuş mudur ve bu değerler birlikte değerlendirildiğinde ziraat mühendisliği açısından gerçek ve bütüncül bir kamu yararından söz edilebilir mi?

KAYBEDİLECEK ALANLARIN NİTELİĞİ

Acele kamulaştırmaya konu alanların değerlendirilmesinde yalnızca toplam yüzölçümüne bakılması yeterli değildir. Ziraat mühendisliği açısından alanın büyüklüğü kadar, **bu alanların niteliği, mevcut kullanım biçimi ve kırsal üretim ilişkileri içerisindeki yeri** de önemlidir.

Acele kamulaştırma kararı kapsamındaki 679 parselin toplam alanı MAPEG verilerine göre 627,98 hektardır. Bu parseller şahıs mülkiyetinde bulunan tarım arazilerinden oluşmakta ve sahadaki altı köyün üretim alanlarını kapsamaktadır. Bu nedenle burada birbirinden bağımsız taşınmazlardan değil, aynı zamanda köylerin tarımsal üretim ve geçim alanlarının bir bölümünden söz edilmektedir.

Madencilik faaliyeti için kullanılacak alan ise acele kamulaştırmaya konu 627,98 hektarla sınırlı değildir. Aynı bölgede YK Enerji tarafından daha önce satın alınmış tarım arazileri ile şirkete devredilmiş orman alanları da bulunmaktadır. Acele kamulaştırmaya konu alanlar; daha önce şirkete devredilen Akbelen Ormanı ve satın alma yoluyla mülkiyet sorunu ortadan kaldırılmış diğer tarım arazileriyle birlikte değerlendirildiğinde, yeni kömür ocağı olarak kullanılacak toplam alanın yaklaşık **850 hektara** ulaştığı görülmektedir.

Acele kamulaştırmaya konu alanlar; daha önce şirkete devredilen Akbelen Ormanı ve satın alma yoluyla mülkiyet sorunu ortadan kaldırılmış diğer tarım arazileriyle birlikte değerlendirildiğinde, yeni kömür ocağı olarak kullanılacak toplam alanın yaklaşık **850 hektar** ulaştığı görülmektedir.

Kamulaştırmaya konu alanların köyler itibarıyla dağılımında **282 hektar ile Çamköy, 167 hektar ile Karacahisar ve 127 hektar ile İkizköy** ilk üç sırada yer almaktadır. Ancak bu rakamlar tek başına, arazi kaybının söz konusu köylerin tarımsal üretimi üzerindeki etkisini göstermeye yeterli değildir. Bunun için kaybedilecek alanların her köyün mevcut tarım alanları ve üretim yapısı içerisindeki payının da bilinmesi ve köyün geri kalan üretim ilişkilerini ne boyutta etkileyeceğinin değerlendirilmiş olması gerekir.

TARIMSAL ÜRETİM ALANLARININ BÜTÜNCÜL NİTELİĞİ

Tarım toprağı yalnızca üzerinde ürün yetiştirilen bir arazi değildir. Toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri tarımsal üretimin temelini oluştururken; su varlığı, iklim koşulları ve çevresindeki doğal alanlarla ilişkisi de üretimin devamlılığını doğrudan ilgilendirmektedir.

Bu nedenle bir tarım alanının kaybını yalnızca o yıl üzerinde yetiştirilen ürün veya elde edilen gelir üzerinden değerlendirmek yeterli değildir. **Toprağın uzun dönemli üretim kapasitesinin ve bu üretimi mümkün kılan koşulların da dikkate alınması gerekir.**

Bu durum özellikle tarım alanları, ormanlar ve su varlıklarının bir arada bulunduğu kırsal alanlar bakımından önemlidir. Bu alanların birbirinden tamamen bağımsız değerlendirilmesi, tarımsal üretim üzerindeki **toplam etkinin görülmesini** güçleştirebilir.

Tarımsal üretim aynı zamanda yıllar içerisinde oluşmuş bir üretim düzenidir. Ürün deseni, üretim yöntemleri, üreticilerin arazi ve iklim koşullarına ilişkin deneyimleri ve kuşaktan kuşağa aktarılan üretim bilgisi de bu yapının parçalarıdır.

Tarım alanları yalnızca arazi sahibinin gelir elde ettiği alanlar da değildir. Üretim, bakım, hasat, taşıma ve diğer faaliyetler aracılığıyla kırsal ekonominin ve geçim ilişkilerinin bir bölümünü oluştururlar.

Bu nedenle dava konusu alanların madencilik faaliyeti nedeniyle üretimden çıkarılmasının değerlendirilmesinde yalnızca **kaç hektar tarım alanının kaybedileceği değil; bu alanlarla birlikte hangi üretim kapasitesinin ve kırsal üretim ilişkilerinin kaybedileceğinin de ortaya konulması gerekir.**

BÖLGEDEKİ BİRİKİMLİ ALAN KAYBI VE TARIMSAL ETKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dava konusu alan, bölgede madencilik faaliyetleri için kullanılacak ilk alan değildir. Mevcut ve geçmiş uydu görüntüleri üzerinden yapılan yaklaşık alan ölçümlerine göre, bölgede geçmişte kullanılmış veya halen kısmen kullanılmakta olan **Hüsamlar, Çakıralan ve Sekköy-Işıkdere açık ocak sahalarının** bugüne kadar kullandığı alan yaklaşık **1.980 hektardır**.

Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin yerleşim alanları, kül sahaları, kömür depolama alanları, bant hatları ve benzeri kullanımlar da eklendiğinde yaklaşık **540 hektarlık** ilave bir alan ortaya çıkmaktadır. Buna göre bölgede kömür üretimi ve buna bağlı faaliyetler için bugüne kadar kullanılan alan yaklaşık **2.500 hektara** ulaşmaktadır.

Ancak bu alanların ne kadarının geçmişte tarım arazisi, zeytinlik veya orman olduğu; madencilik faaliyetleri sonucunda **ne kadar tarım alanının üretimden çıktığı, ne kadar tarımsal üretimin kaybedildiği, kaç üretici veya hanenin etkilendiği ve kırsal istihdamın nasıl değiştiği** bütünlüklü olarak ortaya konulmuş değildir. Bunun yanında, geçmiş madencilik faaliyetleri nedeniyle ortadan kalkan veya taşınan köyler ile üretim alanlarını ve geçim kaynaklarını kaybederek göç etmek durumunda kalan kırsal nüfusun karşılaştığı ekonomik ve sosyal sonuçların ne olduğuna ilişkin de bütünlüklü bir değerlendirmeye rastlanmamaktadır.

Aynı eksiklik dava konusu alanların değerlendirilmesinde de görülmektedir. Madencilik faaliyeti sonucunda **hangi ürün ve üretim desenlerinin ortadan kalkacağı, zeytinliklerde oluşacak üretim kaybının ne olacağı, kaç tarımsal işletme ve hanenin etkileneceği ve kırsal geçim kaynaklarının nasıl değişeceği** bütünlüklü olarak değerlendirilmemiştir.

Ayrıca bölgedeki tarımsal üretim yalnızca tarla bitkileri ve zeytincilikten ibaret değildir. **Hayvancılık, arıcılık ve diğer kırsal üretim faaliyetleri** de aynı üretim sisteminin parçalarıdır. Özellikle bölgedeki kızılçam ormanları ile çam balı üretimi arasındaki ilişki dikkate alındığında, arıcılık ve buna bağlı kırsal gelirin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu faaliyetlerin kapsamı ve madencilik faaliyetinden nasıl etkileneceği ortaya konulmadan tarımsal ve kırsal kaybın bütünüyle belirlenmesi mümkün değildir. Nitekim bölgede kızılçam ormanlarına bağlı çam balı ve çiçek balı üretiminin halk açısından önemli bir geçim kaynağı olduğu daha önce yapılan çalışmalarda da ortaya konulmuştur.

Dava konusu **679 adet parselin bu sürecin bütünü içerisindeki yeri** de ayrıca dikkate alınmalıdır. Bugün acele kamulaştırmaya konu edilen **627,98 hektarlık alan**, bölgede geçmişte madencilik ve buna bağlı faaliyetler için kullanılan yaklaşık 2.500 hektarlık alanın ardından gündeme gelen yeni bir arazi kullanım değişikliğidir. Madencilik faaliyetinin devamında yeni alanların da üretimden çıkarılması ve kamulaştırma süreçlerine konu edilmesi halinde, dava konusu alanın

yalnızca bugünkü 679 parsel üzerinden değ erlendirilmesi, sürecin tarımsal ve kırsal etkilerinin bütününün görülmesini engelleyecektir.

Bu nedenle 679 adet parsel bakımından yapılacak kamu yararı değ erlendirmesi, yalnızca bugün üretimden çıkarılacak alanla sınırlı tutulmamalı; geçmişte gerçekleşmiş arazi kayıpları ile aynı faaliyetin devamında ortaya çıkabilecek gelecekteki yeni arazi kayıpları da birikimli etkileri bakımından dikkate alınmalıdır. Aksi halde birbirini izleyen her yeni alan ayrı ayrı ele alınırken, madencilik faaliyetlerinin bölgenin tarımsal üretim kapasitesi, doğal kaynakları ve kırsal yaşam üzerinde zaman içerisinde oluşturduğu toplam etki değ erlendirme dışında kalacaktır.

Üretim ve geçim alanlarını kaybeden kırsal nüfusun tarımsal faaliyetten kopması, mevcut kırsal istihdamın da ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Bu nüfusun başka yerle imlere g   ederek farklı sektörlerde yeniden istihdam edilmesi ihtiya ı; kırsal ekonomide oluşacak kayıpların yanı sıra, g   alan yerleşimlerde istihdam, barınma, altyapı ve diğer kamusal hizmetler bakımından yeni ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle tarımsal üretim alanlarının kaybı değ erlendirilirken, yalnızca ürün gelirinin değil, üretimden ve kırsal istihdamdan kopu un yaratacağı daha geniş ekonomik ve toplumsal sonuçların da kamu yararı değ erlendirmesinde dikkate alınması gerekir.

Dolayısıyla dava konusu yeni alan, bölgede geçmişten bugüne yaşanan arazi kullanım değişikliklerinden bağımsız ele alınmamalıdır. **Geçmişte oluşan birikimli kayıp, bugün üretimden çıkarılması öngörülen alanlar ve aynı sürecin devamında ortaya çıkabilecek yeni kayıplar birlikte değ erlendirilerek** tarımsal üretim, üretici haneler, kırsal istihdam ve geçim kaynakları üzerindeki toplam etkinin ortaya konulması gerekir. Bu bütünlük kurulmadan, vazgeçilecek tarımsal ve kırsal değ erlerin kamu yararı değ erlendirmesinde yeterince temsil edildiğini söylemek mümkün değildir.

DAVA DOSYLARINDAKİ EKONOMİK KAR ILA TIRMASININ ANALİZİ

Acele kamulaştırma kararına dayanak oluşturan değ erlendirmede, 679 parsel üzerinde **mısır, buğday, arpa ve zeytin**  retilmi i belirtilmektedir. Tarımsal  retim ekonomik değ eri hesaplanırken ise mısır, buğday ve arpa için 2025 yılı verim ve ürün fiyatları esas alınarak **bir yıllık ürün geliri** hesaplanmıştır.

Madencilik faaliyeti bakımından ise yıllık linyit üretiminden beklenen gelirin yanında, sahadaki toplam linyit rezervinin üretiminden elde edileceği öngörülen **toplam gelir** de hesaplamaya dahil edilmiştir.

Burada dikkat çeken temel sorun, iki üretim biçiminin aynı zaman aralığı üzerinden karşılaştırılmamasıdır. **Tarımsal üretim bir yıllık gelirle temsil edilirken, madencilik için yıllara yayılan rezervin toplam geliri de değerlendirmeye alınmaktadır.** Bu yöntem, tarım alanlarının üretimden çıkarılmasıyla oluşacak uzun dönemli üretim kaybını karşılaştırmanın dışında bırakmaktadır.

Ayrıca aynı değerlendirmede sahadaki tarımsal faaliyetler arasında **zeytincilik de sayıldığı halde, zeytin üretiminin ekonomik değeri hesaplamaya dahil edilmemiştir.** Benzer şekilde önceki bölümde değinilen diğer tarımsal ve kırsal üretim faaliyetlerinin ekonomik karşılığına ilişkin de bir değerlendirme bulunmamaktadır.

Bu nedenle mesele hesaplanan rakamların doğru veya yanlış olmasından önce, **karşılaştırmanın yöntemidir.** Madencilikten beklenen ekonomik yarar yıllık ve toplam değerleriyle ortaya konulurken, bunun karşılığında vazgeçilecek tarımsal üretim bir yıllık ve sınırlı sayıdaki ürün geliriyle temsil edilmektedir. Bu haliyle yapılan ekonomik karşılaştırma, vazgeçilecek tarımsal değerlerin tamamını ortaya koymaya yeterli değildir.

GERÇEK KAMU YARARININ TESPİTİ

Buraya kadar yapılan değerlendirmeler, meselenin yalnızca tarım alanlarının ekonomik değerinin nasıl hesaplandığıyla sınırlı olmadığını göstermektedir. Asıl soru, **madencilikten elde edilmesi beklenen yarar ile bunun karşılığında vazgeçilecek değerlerin kamu yararı değerlendirmesinde birlikte ve yeterli biçimde ele alınıp alınmadığıdır.**

Madencilik ve enerji üretiminden beklenen ekonomik ve sektörel yararlar ilgili uzmanlık alanlarınca ortaya konulabilir. Ancak aynı değerlendirmede, üretimden çıkarılacak tarım alanlarının, zeytinliklerin, tarımsal üretimin, doğal varlıkların ve bunlara bağlı kırsal üretim ve geçim ilişkilerinin de karşılaştırmanın diğer tarafında yer alması gerekir.

Önceki bölümlerde görüldüğü üzere, vazgeçilecek tarımsal ve kırsal değerlerin kapsamını ve uzun dönemli kayıplarını ortaya koyacak verilerde önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu durumda sorun, bu değerlerin önemsiz olması değil; **kamu yararı karşılaştırmasında yeterince ortaya konulmamış olmalarıdır.**

Bu nedenle ziraat mühendisliği açısından kamu yararının değerlendirilmesinde temel ölçüt; **elde edilmesi beklenen yarar ile bunun karşılığında vazgeçilecek tarımsal, doğal ve kırsal değerlerin birlikte ele alınmasıdır.** Bu değerlerin bir tarafı yeterince ortaya konulmadan yapılan bir karşılaştırmanın, gerçek ve bütüncül bir kamu yararı değerlendirmesi için yeterli olduğu söylenemez.

GERÇEK KAMU YARARI İÇİN BÜTÜNCÜL DEĞERLENDİRME

Kamu yararı, yalnızca elde edilecek yararların ortaya konulmasıyla değil; bunun karşılığında vazgeçilecek değerlerin de aynı kapsam ve bütünlükte değerlendirilmesiyle belirlenebilir.

ELDE EDİLMESİ BEKLENEN YARARLAR (Proje ile ileri sürülen kamu yararı)

- **Enerji üretimi**
Ulusal enerji arzına katkı
- **Linyit kaynağının ekonomik değeri**
Rezervin değerlendirilmesi
- **İstihdam**
Maden ve enerji sektöründe doğrudan ve dolaylı istihdam
- **Bölgesel ekonomik katkı**
Yatırım, altyapı ve yan sektörler

VAZGEÇİLECEK DEĞERLER (Yeterince değerlendirilmemiş kamu zararları)

- **Tarım toprakları ve üretim kapasitesi**
Gıda üretimi, tarımsal gelir
- **Zeytinlikler**
Mülkiyet, geçim kaynağı, kültürel değer
- **Su varlıkları**
Yeraltı ve yerüstü suları, tarımsal sulama
- **Hayvancılık ve arıcılık**
Yan üretimler ve kırsal ekonomi
- **Kırsal istihdam ve geçim**
Üreticilerin gelir kaybı
- **Göç ve sosyoekonomik etkiler**
Kırsal nüfusun üretimden kopması, yeni istihdam ve kamusal hizmet ihtiyacı
- **Ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitlilik**
Doğal yaşam alanları, çevresel değerler
- **Birikimli arazi kaybı**
Geri döndürülemez nitelikte kalıcı kayıp
- **Geri döndürülebilirlik**
Kaybedilen değerlerin yerine konulamaması

Gerçek kamu yararı, yalnızca elde edilecek yararın ortaya konulmasıyla değil; bunun karşılığında vazgeçilecek değerlerin de aynı kapsam ve bütünlükte değerlendirilmesiyle belirlenebilir.

KAYIPLARIN GERİ DÖNDÜRÜLEBİLİRLİĞİ VE YERİNE KONABİLİRLİĞİ

Kamu yararı değerlendirmesinde gözönüne alınmasını beklediğimiz bir husus da madencilik faaliyetleri sebebiyle doğal yapısı geri dönüşümsüz bir şekilde bozulan alanların **daha sonra ne ölçüde giderilebileceği** öngörülmüş olmasıdır. Çünkü kaybedilen bir değer aynı nitelik ve işlevleriyle yeniden oluşturulabilmesi ile kalıcı veya uzun süreli bir kayıp ortaya çıkması aynı şekilde değerlendirilemez.

Tarım toprağı bakımından mesele yalnızca aynı büyüklükte başka bir alanın bulunması değildir. Toprağın üretim kapasitesi; toprak yapısı, organik madde, su ilişkileri, topoğrafya ve bulunduğu çevrenin koşullarıyla birlikte oluşmaktadır. Bu nedenle bir tarım alanının yerine konulup konulamayacağı değerlendirilirken, yalnızca yüzölçümünün değil **üretim kapasitesinin de yeniden oluşturulabilir olup olmadığına** bakılması gerekir.

Açık ocak madenciliğinde toprağın ve örtü tabakalarının kaldırılması, taşınması ve sahanın kazılması söz konusudur. Faaliyet sonrasında alanın yeniden düzenlenmesi veya bitkilendirilmesi mümkün olsa dahi, asıl cevaplanması gereken soru; **madencilik öncesindeki tarımsal üretim kapasitesinin hangi ölçüde ve ne kadar sürede yeniden oluşturulabileceğidir.**

Açık ocak kömür madenciliğinde, kömür damarına ulaşabilmek amacıyla üst toprak ve örtü tabakaları kaldırılmakta, gerekli alanlarda ana kaya kazılmakta veya patlatılmakta ve işletme sahasında yer yer 200 metreye varan derinliklere inilebilmektedir. Bu süreç, mevcut toprak profilinin, jeolojik yapının ve doğal topoğrafyanın geri döndürülmesi son derece güç olacak biçimde değiştirilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle madencilik sonrasında uygulanacak rehabilitasyon çalışmalarıyla alanın yeniden düzenlenmesi veya bitkilendirilmesi mümkün olsa da, **ortadan kaldırılan doğal yapının, toprak varlığının ve üretim kapasitesinin madencilik öncesindeki haliyle yeniden oluşturulmasından söz etmek mümkün değildir.**

Dava konusu alanlar bakımından mevcut toprakların üretim özelliklerini ve madencilik sonrasında bu kapasitenin hangi yöntemle, hangi sürede ve ne ölçüde yeniden kazanılabileceğini ortaya koyan yeterli bir değerlendirme bulunmadan, kaybın rehabilitasyon yoluyla giderilebileceğini kabul etmek mümkün değildir.

Dolayısıyla kamu yararı açısından burada sorulması gereken soru yalnızca **"alan daha sonra rehabilite edilebilir mi?"** değildir. Asıl soru, **"kaybedilecek tarımsal üretim alanı aynı nitelik ve üretim kapasitesiyle yeniden oluşturulabilir mi; oluşturulabilirse bunun için ne kadar süre gerekir ve bu süre içerisinde ortaya çıkacak üretim kaybı ne olacaktır?"** sorusudur.

ZEYTİNLİK ALANLARIN TAŞINMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

7554 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemeler sonrasında, madencilik faaliyeti yürütülecek alanlarda bulunan zeytin ağaçlarının başka alanlara taşınması gündeme gelmiş; kamuoyundaki tartışmalarda bu durum zaman zaman **“zeytinliklerin taşınması”** şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifade, mevcut bir zeytinliğin başka bir alana taşınarak tarımsal üretimin orada kaldığı yerden sürdürülebileceği düşüncesini doğurmaktadır.

Oysa tarımsal açıdan **bir zeytin ağacının taşınması ile bir zeytinlik alanın taşınması aynı şey değildir**. Zeytinlik; yalnızca üzerinde bulunan ağaçlardan değil, bu ağaçların yetiştiği toprak, arazi yapısı, yetiştirme koşulları ve yıllar içerisinde oluşmuş üretim düzeniyle birlikte bir tarımsal üretim alanıdır. Tarımsal uygulamada tek tek ağaçların sökülerek başka alanlara nakledilmesine yönelik yöntemler bulunmakla birlikte, mevcut bir zeytinliğin bütün tarımsal nitelikleri ve üretim kapasitesiyle başka bir alana taşınması şeklinde yerleşmiş ve kabul görmüş bir tarımsal uygulamadan söz etmek mümkün değildir.

Zeytin ağacının başka bir alana taşınması teknik olarak mümkündür. Ancak bu işlem, ağacın yalnızca sökülüp başka bir yere dikilmesinden ibaret değildir. Kök çevresindeki toprağın mümkün olduğunca korunması, uygun mevsim aralığında, uygun yöntemle söküm ve taşıma yapılması, yeni dikim alanının hazırlanması ve ağacın kısa süre içerisinde yeniden dikilmesi gerekmektedir.

Taşıma sırasında kök sisteminde meydana gelen kayıplar nedeniyle ağacın üst aksamında da önemli budamalar yapılmaktadır. Dolayısıyla taşınan ağaç, yeni yerine kök ve üst aksamına müdahale edilmiş durumda ulaşmakta ve burada yeniden uyum ve gelişme sürecine girmektedir. Yeni dikim alanının toprak ve drenaj koşulları ile dikim sonrasındaki sulama ve bakım uygulamaları da bu sürecin sonucunu etkilemektedir.

Bir zeytin ağacını yerinden söküp başka bir yere götürebilirsiniz. Ama onun onlarca yılda kurduğu kök-toprak ilişkisini, üretim kapasitesini ve yetiştirme ortamını aynı kepçeye yükleyemezsiniz.

Bu nedenle taşınan her ağacın yeni yerinde aynı başarıyla gelişeceği ve kısa sürede önceki verim düzeyine ulaşacağı kabul edilemez. İncelenen değerlendirmelerde yeniden uyum ve verimli hale gelme sürecinin **5-10 yıla kadar uzayabileceği** belirtilmektedir. Bu süre içerisinde ortaya çıkacak üretim kaybının da tarımsal kayıp içerisinde değerlendirilmesi gerekir.

Buradaki temel ayırım şudur: **Bir zeytin ağacının teknik olarak taşınabilir olması, mevcut zeytinliğin ve onun tarımsal üretim kapasitesinin başka bir alana taşınabileceği anlamına gelmez.** Taşıma işleminde ağaç yer değiştirmekte; ancak ağacın yetiştiği toprak, arazi koşulları, yıllar içerisinde oluşmuş üretim düzeni ve mevcut verimlilik aynı işlemle başka bir alana aktarılamamaktadır.

Bu nedenle kamu yararı değerlendirmesinde **“zeytin ağacının taşınabilir olması” zeytinlik alanın kaybını ortadan kaldıran veya tarımsal üretimin başka bir yerde aynı biçimde sürdürüleceğini gösteren bir unsur olarak kabul edilmemelidir.** Taşıma sonrasında ağacın yeni yetiştirme ortamına uyumu, yeniden verime ulaşma süreci ve bu süreçte ortaya çıkacak üretim kayıpları ayrıca değerlendirilse dahi, bunlar mevcut zeytinlik alanın ortadan kalktığı gerçeğini değiştirmemektedir.

SONUÇ

Bu değerlendirmede, dava konusu madencilik faaliyetinin enerji üretimi açısından gerekliliği veya sağlayacağı yararlar incelenmemiştir. Bunların değerlendirilmesi ilgili uzmanlık alanlarının konusudur. Ziraat mühendisliği açısından incelenen temel husus, bu faaliyet karşılığında vazgeçilecek tarımsal ve doğal değerlerin kamu yararı değerlendirmesinde yeterince ortaya konulup konulmadığıdır.

Dava konusu **679 adet parsel ve 627,98 hektarlık tarım alanının** üretimden çıkarılması yalnızca belirli bir yüzölçümünün veya bir yıllık tarımsal gelirin kaybı anlamına gelmemektedir. Tarım toprakları, zeytinlikler, mevcut üretim biçimleri, uzun dönemli üretim kapasitesi ve bunlara bağlı kırsal üretim ve geçim ilişkileri birlikte değerlendirildiğinde, vazgeçilecek değer bundan daha geniş olduğu görülmektedir.

Buna karşılık mevcut değerlendirmelerde bu kaybın kapsamı ve uzun dönemli sonuçları bütünlüklü olarak ortaya konulmamıştır. Tarımsal üretimin bir yıllık ve sınırlı sayıdaki ürün geliri üzerinden değerlendirilmesi, zeytinciliğin ekonomik karşılaştırmaya dahil edilmemesi, diğer tarımsal ve kırsal üretim biçimlerinin yeterince incelenmemesi, geçmişten bugüne oluşan birikimli kayıpların ortaya konulmaması ve kaybedilecek üretim kapasitesinin ne ölçüde yeniden oluşturulabileceğinin gösterilmemesi bu eksikliğin temel unsurlarıdır.

Zeytin ağaçlarının başka alanlara taşınabilmesi de bu değerlendirmeyi değiştirmemektedir. **Bir ağacın teknik olarak taşınabilir olması, zeytinlik alanın ve onun tarımsal üretim kapasitesinin başka bir alana taşındığı anlamına gelmemektedir.** Bu nedenle zeytin ağaçlarının taşınması, mevcut zeytinlik alanın kaybını ortadan kaldıran bir unsur olarak değerlendirilemez.

Sonuç olarak; madencilik faaliyetinden elde edilmesi beklenen yararlar ortaya konulmuş olmakla birlikte, bunun karşılığında **vazgeçilecek tarımsal ve doğal değerlerin niteliği, uzun dönemli üretim kapasitesi, kırsal üretim ve geçim ilişkileri ile bu kayıpların yerine konulabilirliği aynı kapsam ve bütünlük içerisinde ortaya konulmamıştır.**

Bu nedenle mevcut bilgi, veri ve değerlendirmeler çerçevesinde, dava konusu 679 parselin madencilik faaliyetine tahsisinde ileri sürülen kamu yararının; vazgeçilecek tarımsal, doğal ve kırsal değerler yeterince ortaya konulmadan belirlendiği ve bu haliyle ziraat mühendisliği açısından gerçek ve bütüncül bir kamu yararı değerlendirmesinin yapılmadığı söylemek mümkündür.

